

pısı basit bir köşk biçiminde, yangın kulesi ise yüksek ve tepesinde köşkü olan bir kule olarak işaret edilmiştir. Halûk Şehsuvaroğlu tarafından aslının nerede olduğu bildirilmeksizin yayımlanan daha iyi bir gravürde ise yangın kulesinin dibinde, yüksek bir duvarın üstüne oturan Ağakapısı sarayı, L biçiminde çok büyük bir yapı olarak gösterilmiştir. Çift sıra pencereli çıkmaları, bu duvara yaslanmış eliböğründelere oturmaktadır. Bu çıkmalardan biri daha büyük ve destekleri daha uzun olarak resmedilmiştir ki muhtemelen burası büyük merasimlerin yapıldığı arz odası veya hünkâr dairesidir.

Ağakapısı'nın Bâb-ı Meşihat olduktan sonraki durumu, Sebah-Joaillier fotoğrafhanesinin çektiği eski İstanbul resimlerinde de görülmektedir. Ayrıca *İlmiyye Salnâmesi*'nde de yakından alınmış fotoğrafları bulunmaktadır. Bu resimlerde binalar XIX. yüzyılda hâkim olan Batı mimarisinden alınma *empire** üslûbundadır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, KK, nr. 6642, 6643; TSMA, nr. E 4098-4247; Silâhtar, *Tarih*, İstanbul 1928, I, 183; İzzî, *Tarih*, İstanbul 1199, s. 216-217, 233, 234; Derviş Mustafa, *Harîk Risâlesi*, TSMK, Hazine 1632 (1196); Şem'dânîzâde, *Mür'it-tevârîh* (nşr. Münir Aktepe), bk. İndeks; Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârîh* (nşr. Fahri Ç. Derin—Vâhid Çabuk), İstanbul 1985, s. 333; A. Cevad [Paşa], *Etat militaire ottoman...*, I/1: *Le corps des Janissaires*, İstanbul 1882, s. 48-51; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 138-139 (resimler), 152-153; E. Oberhummer, *Konstantinopel unter Sultan Suleiman*, München 1902, s. 13, levha 10; Uzunçarşılı, *Kapukulu Ocakları*, I, 390 vd.; Süheyl Ünver, *Fatih'in Oğlu Bayazid'in Suyolu Haritası*, İstanbul 1945, s. 21, levha 3, s. 52, resim 9, s. 10; *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Kataloğu*, İstanbul 1938, I, 15; Miss Pardoe, *The Beauties of Bosphorus*, London, ts.; Halûk Şehsuvaroğlu, *Asırlar Boyunca İstanbul*, İstanbul, ts., s. 201; R. Ekrem Koçu, *Yeniçeriler*, İstanbul 1964; a.mlf., "Ağakapısı", *İst. A*, I, 245-247; Mustafa Cezar, "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar", *Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Araştırmaları ve İncelemeleri*, sy. 1, İstanbul 1963, tür. yer.

SEMÂVİ EYİCE

AĞALAR CAMİİ

Topkapı Sarayı'nda
Hırka-i Saâdet Dairesi'nin yakınında
bulunan cami.

Ağalar Camii, önceleri Sarây-ı Cedîd olarak adlandırılan, çok yakın bir devirde ise Topkapı Sarayı diye tanınan büyük Osmanlı saray manzumesinin üçüncü avlusunda bulunmaktadır. Saray içindeki birçok cami ve mescidin en büyüğü

olup Has Oda'nın yanında yer almaktadır. Reşat Ekrem Koçu buraya evvelce Hünkâr Camii denildiğini bildirmektedir. Camide saray hizmetini gören iç oğlanları, Enderûn-ı Hümâyûn zülûflü ağaları namaz kıldığı için buraya daha sonra Ağalar Camii denilmiştir. Duvar tekniği, bu yapının Sarây-ı Cedîd'in ilk kuruluşundan yani Fâtih Sultan Mehmed devrinden kaldığını göstermektedir. Ağalar Camii, muhtemelen sarayın çekirdeğini teşkil eden Fâtih Köşkü yanında, onun müstemilâtı olarak yapılmış olup aslında daha küçük ve basık idi. Bir kapısının üstündeki 1136 (1723-24) tarihli kitâbeden ve duvar örgülerindeki farklardan, XVIII. yüzyılda Seyyid Mehmed Ağâ'nın himmetiyle büyük ölçüde tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Sultan II. Mahmud devrinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması kararının bu camide alındığı da söylenir. Camide 1881 yılına kadar namaz kılınırken daha sonra depo ve yemekhane yapılmış, üstünün kurşunları da alınarak yıkılmaya terkedilmiştir. 1925'ten itibaren başlayan büyük ve geniş çaplı bir tamir sonunda cami kırtarılarak kütüphane ve okuma salonu haline getirilmiştir. Sarayın çeşitli daire ve odalarındaki dolaplarda dağınık vaziyette duran yazma kitaplar, "Yeni Kütüphane" olarak adlandırılan bu binada toplanmıştır. Bu durumu anlatan 1928 tarihli bir kitâbe güneydeki bir kapı üstünde yer alır.

Ağalar Camii dikdörtgen planlı enine uzanan bir yapıdır. Harimi bir taraftan genişletilmiş, diğer tarafından da kapısında 1136 tarihli kitâbe bulunan ve şimdi okuma salonu olan mescid eklenmiştir. Herhalde ilk yapıldığında üstü ahşap çatı ve kiremit örtülü, sakıflı bir cami idi. XVIII. yüzyıl ortalarından sonra, üstü şimdi görülen ve Türk mi-

mari geleneğine aykırı düşen büyük beşik tonoz ile kapatılmıştır. Önceleri Ekrem Hakkı Ayverdi, sonra da Abdullah Kuran tarafından teklif edilen kubbeli restitüsyon, inanılır bir sağlam dayanağa sahip değildir. Nitekim Ayverdi daha sonra bu görüşünden dönmüştür. Caminin dış duvar yüzlerinde taş ve tuğla dizileri kullanılmıştır. Alt sıradaki pencerelerin yuvarlak kemerleri, bunların XVIII. yüzyıl ortalarından sonra değiştirildiğini belli eder. Ağalar Camii'nin yanında şimdi okuma salonu olarak kullanılan mescidin duvarları güzel çinilerle süslenmiştir. Esas cami ile bitişiğindeki bu mescidin arkasında bulunan ve belirli bir mimarisi olmayan mekâna ise Altınyol'dan ulaşılyordu. Burası da hareme mahsus bir namaz kılma yeri idi. Anlaşıldığına göre Ağalar Camii eskiden Sarây-ı Cedîd'in esas merkez camii hüviyetine sahipti.

BİBLİYOGRAFYA :

Halil Edhem (Eldem), *Camilerimiz*, İstanbul 1932, s. 37; E. Hakkı Ayverdi, *Fatih Devri Mimarisi*, İstanbul 1953, s. 106-107; a.mlf., *Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri*, İstanbul 1973, s. 310-312; Abdullah Kuran, *The Mosque in Early Ottoman Architecture*, Chicago 1968, s. 185-188; E. Mamboury, "Die Moschee Mehmeds des Eroberers und die Neue Bibliothek im Serail des Sultans von Stambul", *Die Denkmalpflege*, V, Berlin 1931, s. 161-167; R. Ekrem Koçu, *Topkapı Sarayı*, İstanbul, ts., s. 74; a.mlf., "Ağalar Camii", *İst. A*, I, 247.

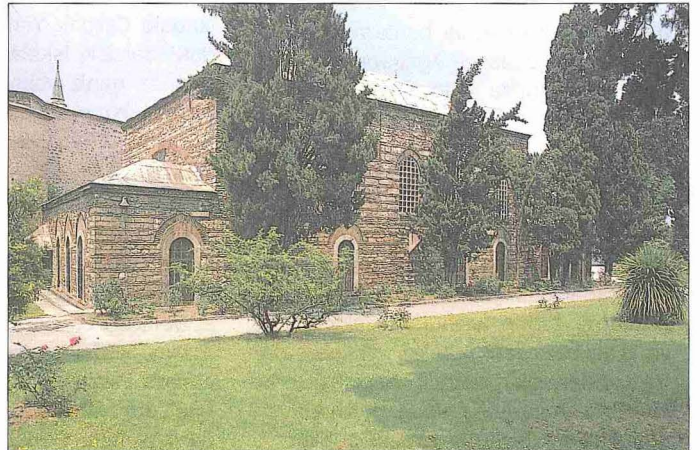
SEMÂVİ EYİCE

AĞAOĞLU, Ahmet

(1869-1939)

Türk gazetecisi ve siyaset adamı.

Aslen Karabağlıdır. İlk ve ortaokulu Şuşa'da, liseyi Tiflis'te bitirdi. Özel hocalardan Arapça ve Farsça öğrendi. 1889'da Paris'e giderek Sorbonne Üni-

Ağalar
Camii-
Topkapı
Sarayı/
İstanbul